

تأثیر قیمت‌گذاری انتقالی، تفاوت مالیات دفتری و کم سرمایه‌گذاری بر رویه‌های اجتناب از مالیات

زینب محامدیان

کارشناسی ارشد حسابداری، واحد رامهرمز، دانشگاه آزاد اسلامی، رامهرمز، ایران.
Zmhamyan@gmail.com

شماره ۱۱۰ / زمستان ۱۴۰۴ (جلد دوم) / صص ۲۰۷-۲۲۳
چشم انداز حسابداری و مدیریت (دوره هشتم)

چکیده

پژوهش حاضر به بررسی تأثیر قیمت‌گذاری انتقالی، تفاوت مالیات دفتری و کم سرمایه‌گذاری بر رویه‌های اجتناب از مالیات در بورس تهران می‌پردازد. این پژوهش از نظر ماهیت و روش توصیفی و از نظر هدف، یک پژوهش کاربردی بوده و از آنجایی که در پژوهش حاضر وضعیت موجود متغیرها با استفاده از جمع آوری اطلاعات، از طریق اطلاعات گذشته مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است، در ردیف مطالعات توصیفی و از نوع پس رویدادی گنجانده می‌شود. متغیرهای پژوهش به صورت کمی و دیتای آن از سایت سازمان بورس اوراق بهادار جمع‌آوری شده، در مسیر انجام این پژوهش، سه فرضیه تدوین و ۱۴۴ شرکت از طریق نمونه‌گیری به روش حذف سیستماتیک برای دوره زمانی ۶ ساله بین ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۳ انتخاب شده و داده‌های مربوط به متغیرهای پژوهش بعد از گردآوری در نرم افزار اکسل با استفاده از نرم افزار آماری ایویوز و استاتا مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. نتایج حاصل از آزمون فرضیات نشان داد قیمت‌گذاری انتقالی بر رویه‌های اجتناب از مالیات تأثیر مستقیم دارد. و تفاوت مالیات دفتری بر رویه‌های اجتناب از مالیات تأثیر مستقیم دارد. همچنین کم سرمایه‌گذاری بر رویه‌های اجتناب از مالیات تأثیر مستقیم دارد.

واژه‌های کلیدی: قیمت‌گذاری انتقالی، تفاوت مالیات دفتری، کم سرمایه‌گذاری، رویه‌های اجتناب از مالیات.

مقدمه

بزرگترین منبع تامین مالی دولتی مالیات‌های پرداختی توسط شهروندان است. یکی از منابع اصلی تامین مالی دولت، مالیات است، به ویژه زمانی که از نظر اقتصادی توسعه می‌یابد و دولت رفاه شهروندان خود را تامین می‌کند. در اندونزی، پول مالیات به عنوان منبع اصلی تامین مالی مستقیم و غیرمستقیم برای اکثر طرح‌های توسعه عمل می‌کند. نقش اساسی که مالیات دهندگان برای دولت ایفا می‌کنند آگاهی و تمایل آنها به انجام مسئولیت‌های مالیاتی خود است. اما کسب‌وکارها می‌خواهند تا حد امکان درآمد کسب کنند. از آنجایی که مالیات به عنوان باری تلقی می‌شود که می‌تواند بر سود خالص یک شرکت تأثیر نامطلوب بگذارد، وجود آنها در تضاد با فرآیند دستیابی به اهداف شرکت است. برخی از مالیات دهندگان در نتیجه این دیدگاه در وضعیت دشواری قرار می‌گیرند زیرا مالیات‌ها توزیع درآمد را به شدت تغییر می‌دهد. در نتیجه، مالیات دهندگان تمایلی به پذیرش و اجرای آزادانه تعهدات خود ندارند. هدف دولت به حداکثر رساندن مقدار پول به دست آمده از طریق مالیات‌های دولتی است. دستیابی به هدف تحقق درآمدهای مالیاتی، استفاده کارآمدتر

از مالیات را به نفع جامعه تشویق می کند. تعهد دولت به دستیابی به هدف تحقق مالیات ایالتی با رشد درآمد مالیاتی ایالتی که از سال ۲۰۲۱ رخ داده است نشان داده شده است. تحقق درآمد مالیاتی از سال ۲۰۲۱ تا ۲۰۲۳، همانطور که توسط BPS گزارش شده است، پیوست شده است. علت اصلی افزایش راهبردهای اجتناب از مالیات، تضاد منافع بین مقامات مالیاتی است که به دنبال افزایش درآمد هستند و مالیات دهندگانی که مایلند تا حد امکان مالیات کمتری بپردازند. هنگام آماده سازی برای پایداری بلندمدت در مدیریت بار مالیاتی، کسب و کارها استراتژی های اجتناب از مالیات را به عنوان یک تاکتیک جایگزین در نظر می گیرند. این به این دلیل است که اجتناب از مالیات به خودی خود قانونی و قابل قبول است.

نهادهایی که در امر اجتناب مالیاتی شرکت می کنند، می توانند این کار را با جستجوی خلأهای قانونی یا خلأهای موجود در قوانین تنظیم کننده رویه ها و سیستم های مالیاتی مجاز و ممنوع انجام دهند. شرکت ها می توانند از این حفره ها برای کاهش کل مالیات هایی که باید تا حد امکان مؤثر پرداخت شوند، استفاده کنند. انتقال تراکنش ها به واحدهایی که موضوع مالیات نیستند، روش دیگری است که می توان شیوه های اجتناب مالیاتی را اجرا کرد.

برنامه ریزی تامین مالی شرکت از طریق بدهی اغلب انجام می شود زیرا وام ها می توانند هزینه های بهره ایجاد کنند که می تواند در کاهش میزان درآمد مشمول مالیات استفاده شود. پیامدهای قابل توجهی از استفاده از بدهی های کلان رخ خواهد داد (پرامیتا و سوسانتی، ۲۰۲۳). هیدایت و مولدا (۲۰۱۹)، ارزیابی می کنند که سرمایه گذاری ناچیز می تواند سود واحد تجاری را از طریق هزینه های بهره بالا کاهش دهد و تمایل دارد به واحدهای مستقر در خارج از کشور منتقل شود. ازلیا (۲۰۲۳)، نشان می دهد که شیوه های اجتناب از مالیات به طور مثبت تحت تأثیر سرمایه ناچیز است. با توجه به جمیله (۲۰۲۰)، روی شیوه های اجتناب از مالیات به طور مثبت و آشکار تحت تأثیر سرمایه نازک قرار گرفت. در نظر گرفته می شود که سرمایه ناچیز می تواند مشوق های مالیاتی ایجاد کند و درآمد مشمول مالیات یک واحد تجاری را کاهش دهد. تحقیقات دیگر توسط کورنیواتی و موکتی (۲۰۲۳)، نیز نشان می دهد که شیوه های اجتناب از مالیات به طور مثبت تحت تأثیر سرمایه نازک است. در همین حال، اولیویا و دویمولیانی (۲۰۱۹)، ثابت می کند که استراتژی اجتناب از مالیات تحت تأثیر سرمایه گذاری ناچیز نیست.

بیان مساله

نظریه نمایندگی طبق پوتری و مولیانی (۲۰۲۰)، نظریه ای است که هر کسی یک علاقه شخصی دارد. این وظیفه نماینده است که اطلاعات اصلی مربوط به واقعیت را ارائه دهد. واقعیتی که غالباً غالب است نشان می دهد که وقتی اطلاعات به طور نامتقارن دریافت می شود، نمایندگان اقداماتی را انجام می دهند که برخلاف منافع شرکت اصلی است. هنگامی که در اهداف بین نماینده و مدیر اصلی اختلاف وجود داشته باشد، می تواند منجر به اجتناب از مالیات شود. شرکت در روش های اجتناب از مالیات شرکت می کند زیرا می خواهد سود را به حداکثر برساند در حالی که دولت می خواهد دولت به هدف درآمد مالیاتی خود برسد (استرلینگ و کریستینا، ۲۰۲۱).

قانون شماره ۲۰۰۷/۲۸ تصریح می کند که از آنجایی که مالیات به عنوان یک کمک مهم دولتی در نظر گرفته می شود، هر عضو جامعه که شرایط لازم را دارد باید به عنوان مالیات دهنده ثبت نام کند. اگر مؤدی به کلیه وظایف و حقوق مربوط به مالیات خود عمل کرده باشد، متعهد تلقی می شود. اجتناب مالیاتی به عنوان استراتژی مورد استفاده مقامات مالیاتی برای کاهش میزان مالیات بدهی با استفاده از جایگزین های قانونی و امکان پذیر تعریف می شود (مولیانا و همکاران، ۲۰۲۰). خطرات مرتبط با تاکتیک های اجتناب از مالیات شامل پتانسیل فعالیت های مجرمانه است که شرکت را درگیر کرده و به اعتبار آن آسیب می رساند.

به گفته حسیوان و گلنوم (۲۰۲۱)، یکی از راه‌های بهره‌مندی از تفاوت نرخ‌های مالیاتی، تغییر قیمت انتقال است تا سود به کشور دیگری با نرخ مالیات پایین‌تر منتقل شود. این عمل معمولاً قیمت گذاری انتقالی نامیده می‌شود. از سوی دیگر، مکانیسم قیمت‌گذاری انتقالی را می‌توان با استفاده از روش‌های مالیاتی مانند مالیات بر درآمد و مالیات بر فروش لوکس در معاملات اشخاص مرتبط نیز مورد استفاده قرار داد. نتایج تحقیق اوتامی و ایروان (۲۰۲۲)، نشان می‌دهد که شیوه‌های اجتناب مالیاتی به طور مثبت تحت تأثیر قیمت گذاری انتقالی قرار می‌گیرد. مطالعه دیگری توسط پوتری و مولیانی (۲۰۲۰)، ثابت کرد که شیوه‌های اجتناب مالیاتی تحت تأثیر قیمت گذاری انتقالی مثبت است. دلیل آن استفاده از فرصت‌های موجود در قانون مالیات توسط شرکت‌های چند ملیتی است. یافته‌های این مطالعه با مطالعات قبلی (دیوی و همکاران، ۲۰۲۳)، مطابقت دارد که ثابت می‌کند قیمت گذاری انتقالی به طور قابل توجهی بر اجرای اجتناب از مالیات تأثیر می‌گذارد. در همین حال، اولیویا و دویمولیانی (۲۰۱۹)، ثابت می‌کند که استراتژی اجتناب از مالیات تحت تأثیر سرمایه‌نازک قرار نمی‌گیرد.

مابه‌التفاوت مالیات دفتری بر اساس راوداح و صالح (۲۰۱۸)، میزان تفاوت بین سود مالی و سود حسابداری است. محاسبه سود بر اساس حسابداری بر اساس استانداردهای مجاز در PSAK در حالی که محاسبه سود بر اساس مالیات بر اساس قوانین و مقررات مالیاتی، به ویژه آنهایی که بر مالیات بر درآمد حاکم است (جاتی و مروان نگسری، ۲۰۲۰) است. تأثیر تفاوت مالیات دفتری، تفاوت در محاسبه سود و زیان توسط واحد تجاری است. تفاوت در اصول تشخیص بر اساس حسابداری و مالی، به ویژه در تشخیص درآمد و هزینه، موجب تفاوت مالیات دفتری می‌شود که دائمی است. در حالی که تفاوت در زمان شناسایی (تفاوت زمان) بر تفاوت مالیات دفتری تأثیر می‌گذارد که موقتی است. طبق گفته هیدایت و مولدا (۲۰۱۹)، تفاوت مالیات دفتری بر فعالیت‌های اجتناب از مالیات، هر چند جزئی، تأثیر قابل توجهی دارد. تحقیقات انجام شده توسط مونیکا و ساری (۲۰۲۴)، ثابت می‌کند که تأثیر قابل توجهی از تفاوت مالیات بر کتاب بر اجتناب از مالیات وجود دارد. این به نهادهایی اشاره دارد که سودهای زیادی دارند، همچنین باید مالیات‌های زیادی بپردازند، که باعث می‌شود مدیریت واحد تجاری در شیوه‌های اجتناب از مالیات شرکت کند. واردانی و نوگراهانتو (۲۰۲۲)، ثابت می‌کنند که تفاوت در مالیات‌های دفتری به دلیل رشد اقتصادی شتابان به عنوان فرصتی برای حداکثر کردن سود، تأثیر مفیدی بر اجتناب از مالیات دارد. در همین حال، جاتی و موروان نگساری (۲۰۲۰)، ثابت می‌کند که تفاوت مالیات دفتری هیچ تأثیری بر اجتناب مالیاتی ندارد.

با تکیه بر مطالب فوق پژوهش حاضر درصدد پاسخگویی به این سوال می‌باشد که قیمت‌گذاری انتقالی، تفاوت مالیات دفتری و کم سرمایه‌گذاری بر رویه‌های اجتناب از مالیات چه تاثیری دارد؟

پیشینه‌ی پژوهش

بیک جانی و دیده‌خانی (۱۴۰۲)، بهینه‌سازی پرتفوی سرمایه‌گذاری مبتنی بر ریسک و تأثیر کارایی سرمایه‌گذاری بر تصمیمات سرمایه‌گذاری توسط سرمایه‌گذاران را مورد بررسی قرار دادند. در این بررسی در راستای رسیدن به هدف مطلوب از روش توصیفی کمی استفاده گردید. همچنین در روش نمونه‌گیری، از روش نمونه‌گیری هدفمند بهره‌برده شد. بر اساس بررسی‌های انجام شده می‌توان نتیجه گرفت که بهینه‌سازی پرتفوی سرمایه‌گذاری مبتنی بر ریسک تأثیر بسیار مطلوبی بر تصمیمات سرمایه‌گذاری ایجاد می‌کند. دقت سرمایه‌گذاران در بهینه‌سازی سبد سرمایه‌گذاری می‌تواند کارایی تجربه سرمایه‌گذاری را افزایش دهد. به همین ترتیب، کارایی سرمایه‌گذاری تأثیر مثبتی در سطح متوسط بر تصمیمات سرمایه‌گذاری دارد. افزایش کارایی سرمایه‌گذاری درک شده توسط سرمایه‌گذاران می‌تواند دقت در تصمیم‌گیری‌های سرمایه‌گذاری را افزایش دهد.

فخار و همکاران (۱۴۰۲)، به بررسی تأثیر عوامل موثر بر اجتناب مالیاتی و ارائه مدل بهینه پیشگیری از اجتناب مالیاتی پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد: پیچیدگی شرکت، حاکمیت شرکتی، متغیرهای حسابداری (کیفیت افشاء، تقلب در گزارشگری مالی، ضریب نقدینگی شرکت و دارایی‌های نامشهود) و متغیرهای سود حسابداری (کیفیت اقلام تعهدی، شفافیت سود و سود تقسیمی) بر اجتناب مالیاتی تأثیر معنادار دارند.

محمدی و خالقی محمدی (۱۴۰۲)، نقش ساختار مالکیت در تعدیل رابطه بین اجتناب مالیاتی، افشای مسئولیت اجتماعی شرکت و ارزش شرکت را بررسی کردند. نتایج فرضیه‌های پژوهش نشان داد که اجتناب مالیاتی بر ارزش شرکت تأثیر معناداری دارد. افشای مسئولیت اجتماعی شرکت تأثیر معنادار و مثبتی بر ارزش شرکت دارد. مالکیت نهادی و مالکیت مدیریتی رابطه بین اجتناب مالیاتی و ارزش شرکت را تعدیل می‌کنند. مالکیت نهادی رابطه بین افشای مسئولیت اجتماعی شرکت و ارزش شرکت را تعدیل می‌کند اما مالکیت مدیریتی رابطه بین افشای مسئولیت اجتماعی شرکت و ارزش شرکت را تعدیل نمی‌کند. ارزش گذاری اجتناب مالیاتی تابعی از حاکمیت شرکتی است و به طور گسترده تر، با این دیدگاه که اجتناب مالیاتی و تلاش‌های مدیریتی برای انحراف ارزش از سهامداران در هم تنیده شده است، سازگار است. شرکت‌هایی که اصول مسئولیت اجتماعی شرکت را اتخاذ می‌کنند شفاف‌تر هستند و خطر رشوه و فساد کمتری دارند. درآمد پایین منجر به بازده سهام پایین و به دنبال آن چشم‌انداز منفی سرمایه‌گذاران خواهد شد. این شرایط بر کاهش قیمت سهام تأثیر می‌گذارد و در نهایت منجر به کاهش ارزش شرکت می‌شود.

اسکندری (۱۴۰۲)، به بررسی تأثیر اجتناب از مالیات شرکت‌ها بر ارزش وجه نقد مازاد در بازار سرمایه ایران پرداخت. برای اندازه‌گیری اجتناب از مالیات از نرخ موثر مالیاتی و برای اندازه‌گیری وجه نقد مازاد از پسماندهای مدل نگهداشت وجه نقد بهینه استفاده شده است. در نهایت با استفاده از اطلاعات ۱۵۳ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی یک دوره ۹ ساله از سال ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۰ به آزمون فرضیه تحقیق پرداخته شده است. همچنین برای آزمون فرضیه پژوهش از نرم‌افزار ایوبوز استفاده شده است. یافته‌های این مطالعه نشان داد که اجتناب از مالیات تأثیر منفی و معناداری بر ارزش وجه نقد مازاد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران دارد.

شیرویه پور و همکاران (۱۴۰۲)، به تحلیل تأثیر سوگیری‌های ابتکاری بر تصمیمات سرمایه‌گذاری و کارایی بازار برای خطامشی گذاری در آینده پرداختند. برای تحلیل آزمون مدل مفهومی پژوهش از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری استفاده شد. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد سوگیری‌های اعتماد بیش‌ازحد، نمایندگی، دسترسی‌پذیری و لنگر انداختن و تعدیل تأثیر معناداری بر کارایی بازار دارد. همچنین یافته‌ها نشان داد سوگیری اعتماد بیش‌ازحد، لنگر انداختن و تعدیل تأثیر معناداری بر تصمیمات سرمایه‌گذاری دارد. بنابراین به‌طور کلی می‌توان گفت سوگیری‌های رفتاری بین سرمایه‌گذاران امری غیرقابل اجتناب است که تصمیمات سرمایه‌گذاران و کارایی بازار را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

خاکپور طهرانی و همکاران (۱۴۰۲)، به بررسی تأثیر انعطاف‌پذیری مالی و تصمیمات سرمایه‌گذاری بر توان سود سهام در شرکتها پرداختند. نتایج حاصل از برآورد پارامترها در مدل رگرسیون در مطالعه حاضر نشان می‌دهد که ضریب برآورد شده متعلق به متغیرهای مستقل، از لحاظ آماری معنی دار بوده لذا متغیرهای انعطاف‌پذیری مالی و تصمیمات سرمایه‌گذاری در شرکتها پتانسیل تأثیرگذاری بر توان سود سهام را دارند اما نحوه اثرگذاری متغیرهای فوق بر توان سود سهام در شرکت‌های کوچک و بزرگ یکسان نمی‌باشد.

شمس (۱۴۰۱)، تأثیر تصمیمات سرمایه‌گذاری و مدیریت مالیات بر نقدشوندگی سهام را بررسی کردند. نتایج حاکی از این است که نقدینگی شرکت در میزان تأثیر تصمیمات سرمایه‌گذاری بر مبنای رشد دارایی‌های جاری و مدیریت مالیات (به طور همزمان و مجزا) بر نقدشوندگی سهام شرکت تأثیر مثبت و معناداری دارد. اما در این پژوهش شواهدی از تأثیر معنادار نقدینگی شرکت بر تأثیر همزمان تصمیمات سرمایه‌گذاری بر مبنای رشد دارایی‌های ثابت و مدیریت مالیات بر

نقدشوندگی سهام یافت نشد و همچنین بر مبنای شواهد ارائه شده در این پژوهش ادعا شد که نقدینگی شرکت نمی‌تواند تاثیر تصمیمات سرمایه‌گذاری بر مبنای رشد دارایی‌های ثابت بر نقدشوندگی سهام را تعدیل نماید.

ایزدخواستی و همکاران (۱۳۹۸)، به تحلیل اثرات اصلاح مالیات‌های زیست محیطی و ساختار مخارج دولت بر رشد اقتصادی و رفاه با رویکرد الگوی تعادل عمومی پرداختند. نتایج حاصل از تحلیل‌های نظری و تجربی بیانگر این است که سیاست‌های اصلاحات مالیاتی به همراه تغییر در ساختار مخارج دولت در حوزه آموزش و ممانعت از انتشار آلاینده‌ها بر تخصیص منابع و رفاه در بلندمدت اثرگذار است.

کونگ و جی (۲۰۲۴)، اصلاح مالیات بر سود سرمایه‌گذاران انفرادی و کارایی سرمایه‌گذاری را بررسی کردند. توجه شدند که سود سهام برون‌زا سطح سرمایه‌گذاری را کاهش می‌دهد اما مالی شدن شرکت‌ها را ارتقا می‌دهد، به این معنی که سود سهام برون‌زا در درجه اول شرکت‌ها را تشویق می‌کند تا سرمایه‌گذاری در پروژه‌های با بازده بالا را افزایش دهند. به طور کلی، یافته‌ها نشان می‌دهد که مالیات می‌تواند به‌عنوان انگیزه‌ای برای تشویق سهامداران فردی برای ایفای نقش نظارتی و در نتیجه بهبود کارایی تخصیص منابع استفاده شود.

بای و وو (۲۰۲۴)، اصلاحات مالیاتی و کارایی سرمایه‌گذاری با شواهدی از جایگزینی مالیات بر تجارت در چین با مالیات بر ارزش افزوده را بررسی کردند. نویسندگان دریافتند که اصلاحات مالیاتی چین باعث بهبود کارایی سرمایه‌گذاری در شرکت‌های کم‌سرمایه‌گذاری، افزایش نقدینگی و کاهش سطح اتکا به تامین مالی خارجی شده است. اصلاحات مالیاتی تاثیر بیشتری بر کارایی سرمایه‌گذاری در شرکت‌هایی با نقدینگی کمتر و اتکا به تامین مالی خارجی بالاتر داشت. همچنین تاثیر آن در شرکت‌های غیردولتی و کوچک بیشتر بود.

آریان پور و محمدبیک زاده (۲۰۲۳)، نقدینگی سهام، سرمایه‌گذاری آتی و کارایی سرمایه‌گذاری آتی در اقتصاد نوظهور با بررسی نقش تعدیل‌کننده محدودیت‌های مالی را مطالعه کردند. نتایج نشان داد که بین نقدینگی سهام شرکت در سال جاری و سرمایه‌گذاری سال بعد رابطه مثبت معناداری وجود دارد. نقدینگی سهام شرکت (بر اساس گردش معاملات سهام) در سال جاری و سرمایه‌گذاری دو سال آینده؛ نقدینگی سهام شرکت (بر اساس شاخص گردش معاملات) در سال جاری و کارایی سرمایه‌گذاری سال آینده؛ و نقدشوندگی سهام شرکت (بر اساس گردش معاملات سهام) در سال جاری و کارایی سرمایه‌گذاری دو سال آینده. علاوه بر این، محدودیت‌های مالی رابطه نقدینگی سهام شرکت (بر اساس شاخص گردش معاملات) را در سال جاری و سرمایه‌گذاری در سال آینده را تعدیل منفی کرد. سرمایه‌گذاری در دو سال آینده؛ بهره‌وری سرمایه‌گذاری در سال آینده؛ و کارایی سرمایه‌گذاری در دو سال آینده.

بوندیا و همکاران (۲۰۲۱)، جنبه‌های ناگفته خرید توسط سرمایه‌گذاران فردی در بازار سهام هند را بررسی کردند. عوامل اجتماعی-فرهنگی تاثیر قابل توجهی در ترغیب پاسخ دهندگان به ورود به بازار دارند. حساب ذهنی "ایمن" در مقابل "ریسک" به عنوان طبقه بندی سهام برجسته توسط سرمایه‌گذاران هندی ظاهر می‌شود. سه بلوک سازنده، یعنی شناسایی، منطقی‌سازی و اعتبارسنجی بیشتر به عنوان بلوک‌های ساختمانی ظاهر می‌شوند که به تصمیم خرید سرمایه‌گذاران منفرد ختم می‌شوند. به نظر می‌رسد که سوگیری‌ها نقش دوگانه‌ای در چنین تصمیماتی دارند.

شی و ژانگ (۲۰۲۱)، مسئولیت اجتماعی شرکت، اجتناب از مالیات و عدم اطمینان کلان اقتصادی را مورد بررسی قرار دادند. نتایج نشان می‌دهد که بین افشای مسئولیت اجتماعی شرکت و اجتناب مالیاتی در شرکت چینی رابطه مثبت وجود دارد. و همبستگی مثبت بین آنها در مواجهه با درجه بالاتری از عدم قطعیت اقتصاد کلان معنادارتر است.

فرضیه های پژوهش

✓ اول: قیمت‌گذاری انتقالی بر رویه‌های اجتناب از مالیات تاثیر دارد.

- ✓ دوم: تفاوت مالیات دفتری بر رویه‌های اجتناب از مالیات تاثیر دارد.
- ✓ سوم: کم سرمایه گذاری بر رویه‌های اجتناب از مالیات تاثیر دارد.

روش شناسی پژوهش

این تحقیق از لحاظ هدف کاربردی است، هدف از تحقیق کاربردی به دست آوردن درک یا دانش لازم برای تعیین ابزاری است که به وسیله آن نیازی مشخص و شناخته شده برطرف گردد؛ لذا تحقیق حاضر از لحاظ هدف کاربردی است. داده‌ها به صورت دستی از روی گزارش‌های مالی سالیانه شرکت‌ها جمع‌آوری شده است. گزارش مذکور در وبسایت پژوهش، توسعه و مطالعات اسلامی سازمان بورس و اوراق بهادار در دسترس هستند. با توجه به این که داده‌های شرکت‌های ایرانی در پایگاه‌های داده بین‌المللی مانند کامپوست، دیتا استریم و بلومبرگ وجود ندارد، پژوهشگران باید به این موضوع اشاره کنند که داده‌های یاد شده از طریق سایر وبسایت‌ها (مانند وبسایت سازمان بورس و اوراق بهادار یا کدال) در دسترس همگان هستند.

جامعه آماری شامل شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. دوره زمانی پژوهش سال‌های ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۳ است. جهت انتخاب نمونه آماری مناسب، در این تحقیق از روش نمونه‌گیری حذفی سیستماتیک (غربالگری) استفاده می‌شود. در این روش ابتدا شرایطی جهت انتخاب نمونه در نظر گرفته می‌شود و نمودهای فاقد شرایط مذکور از نمونه حذف می‌گردند. از این رو، شرکت‌های جامعه آماری که دارای شرایط زیر بوده‌اند، انتخاب می‌شوند:

۱. حضور مستمر فعال شرکت‌ها در بورس محرز شود و ورود به بورس یا خروج از بورس طی این دوره رخ نداده باشد.
 ۲. شرکت‌ها در طی دوره مورد بررسی تغییر سال مالی نداشته باشند.
 ۳. جزء شرکت‌های مالی، بانک‌ها، مؤسسات مالی، بیمه، سرمایه‌گذاری، هلدینگ یا واسطه‌گری مالی نباشند.
- در نتیجه اعمال شرایط و ملاحظات در نمونه‌گیری حذفی سیستماتیک ۱۴۴ شرکت از جامعه آماری جهت انجام آزمون‌ها انتخاب شدند.

مدل و متغیرهای پژوهش

مدل اول

$$\text{Tax avoidance practices}_{it} = \beta_0 + \beta_1 \text{ Transfer pricing}_{it} + \beta_2 \text{ CASH}_{it} + \beta_3 \text{ TANG}_{it} + \beta_4 \text{ LEV}_{it} + \beta_5 \text{ RET}_{it} + \beta_6 \text{ Market Share}_{it} + \beta_7 \text{ PM}_{it} + \varepsilon_{it}$$

مدل دوم

$$\text{Tax avoidance practices}_{it} = \beta_0 + \beta_1 \text{ Book tax differences}_{it} + \beta_2 \text{ CASH}_{it} + \beta_3 \text{ TANG}_{it} + \beta_4 \text{ LEV}_{it} + \beta_5 \text{ RET}_{it} + \beta_6 \text{ Market Share}_{it} + \beta_7 \text{ PM}_{it} + \varepsilon_{it}$$

مدل سوم

$$\text{Tax avoidance practices}_{it} = \beta_0 + \beta_1 \text{ Underinvestment}_{it} + \beta_2 \text{ CASH}_{it} + \beta_3 \text{ TANG}_{it} + \beta_4 \text{ LEV}_{it} + \beta_5 \text{ RET}_{it} + \beta_6 \text{ Market Share}_{it} + \beta_7 \text{ PM}_{it} + \varepsilon_{it}$$

متغیر وابسته

رویه‌های اجتناب از مالیات (Tax avoidance practices)

برای محاسبه تهاجم مالیاتی با توجه به استانداردهای حسابداری ایران و عدم قبول روش‌های مربوط به حسابداری مالیات بر درآمد که استانداردهای بین‌المللی تدوین نموده، از تفاوت بین درآمد مشمول مالیات ابرازی شرکت‌ها (مبلغ مندرج در اظهارنامه) با درآمد مشمول مالیات تشخیص شده توسط سازمان امور مالیاتی برای هر شرکت در دوره زمانی سه سال استفاده نموده ایم. هر چه این تفاوت بیشتر باشد، سیاست جسورانه مالیاتی بیشتری توسط شرکت‌ها اجرا شده

است. این اطلاعات در یادداشت ذخیره مالیات پیوست ترازنامه شرکت ها افشا می شوند برای هر شرکت یک میانگین تفاوت برای دوره سه ساله محاسبه شده و سپس از میانگین ها به کمک آمار توصیفی میانه آنها را تعیین نموده ایم. به شرکت هایی که میانگین تفاوت مالیات ابرازی و مالیات تشخیصی آن ها بالاتر از عدد میانه بود عدد ۱ و برای شرکت هایی که این عدد کمتر از میانه بود عدد صفر داده شد، شرکت هایی که به آنها عدد ۱ داده شد دارای سیاست متهورانه مالیاتی بالاتری هستند.

متغیر مستقل

قیمت گذاری انتقالی (Transfer pricing)

قیمت انتقالی، قیمتی است که یک واحد فرعی (قطعه، شعبه، بخش و غیره) برای یک محصول یا خدمت ارائه شده برای واحد فرعی دیگر در یک سازمان هزینه می کند. قیمت انتقالی درآمدی را برای واحد فرعی فروشنده و هزینه ای برای واحد فرعی خریدار به وجود می آورد و این امر بر درآمد عملیاتی هر دو واحد فرعی تأثیر می گذارد. درآمدهای عملیاتی می تواند برای ارزیابی عملکرد واحد فرعی و انگیزش مدیران استفاده شود.

تفاوت مالیات دفتری (Book tax differences)

تفاوت دفتری مالیات بر درآمد بیانگر تفاوت بین سود دفتری و سود مشمول مالیات است. تفاوت های مالیات دفتری شرکت i در سال t است که از رابطه زیر بدست می آید (ردی و همکاران، ۲۰۱۶):

$$\text{سود خالص} / (\text{نرخ مالیات} - 1) \times \text{درآمد مشمول مالیات} = \text{تفاوت های مالیات دفتری}$$
$$\text{نرخ مالیات} / \text{مالیات بر درآمد} = \text{درآمد مشمول مالیات}$$

نرخ مالیات مورد استفاده در این پژوهش مطابق با قوانین مالیاتی کشور برای شرکت های بورسی ۲۲.۵ درصد خواهد بود. تفاوت های مالیات دفتری عددی بین صفر و یک است هر چقدر به صفر نزدیک تر شود به معنی تفاوت های بیشتر مالیات دفتری بوده و نشان دهنده مدیریت بیشتر سود برای دستیابی به سود پیش بینی شده مدیریت است.

کم سرمایه گذاری (Underinvestment)

به منظور آزمون تجربی باید از مدلی استفاده شود که بتواند حد مطلوب سرمایه گذاری را تعیین نماید. بررسی پژوهش های قبلی برای تعیین این حد مطلوب نشان می دهد که بسیاری از پژوهشگران از مدل فرصت های رشد شرکت برای برآورد حد مطلوب سرمایه گذاری، استفاده نموده اند (بیدل و هیلاری، ۲۰۰۶؛ بیدل و همکاران، ۲۰۰۹). مبانی نظری این مدل، بر این نکته استوار است که فرصت های رشد شرکت باید سرمایه گذاری های جدید شرکت را توجیه نماید. به بیان دیگر، انتظار بر آن است که در رگرسیون بین این دو متغیر، فرصت های رشد، قابلیت توضیح سرمایه گذاری های شرکت را داشته باشند. بنابراین، در صورتی که فرصت های رشد نتواند سرمایه گذاری های شرکت را توضیح دهد، مقادیر خطای حاصل، ناکارایی سرمایه گذاری (بیش سرمایه گذاری و کم سرمایه گذاری) را نشان خواهد داد. برای محاسبه سرمایه گذاری، عموماً از تغییر در دارایی های ثابت مشهود یا تغییر در کل دارایی ها یا تغییر در دارایی های غیر جاری یا تغییر در سرمایه گذاری های بلندمدت استفاده می شود. در این پژوهش برای محاسبه سرمایه گذاری از تغییر در کل دارایی ها استفاده شده است.

در این پژوهش، بیش سرمایه گذاری و کم سرمایه گذاری با استفاده از رابطه زیر که حاصل کار تهرانی و حصار زاده (۱۳۸۸)، به عنوان مدل تعیین بیش و کم سرمایه گذاری شرکت ها در ایران بوده، استفاده شده است.

$$I_{it} = \beta_0 + \beta_1 CFO_{it-1} + \beta_2 MTB_{it} + \beta_3 SG_{it-1} + \beta_4 ROA_{it-1} + \beta_5 OP_{it-1} + \epsilon_{it}$$

CFO_{it-1} : جریان نقد عملیاتی سال جاری تقسیم بر کل داراییهای ابتدای سال.

MTB_{it} : ارزش بازار به ارزش دفتری سهام شرکت.

SGit-1: رشد فروش که از تقسیم تغییرات فروش سال جاری با سال قبل تقسیم بر فروش سال قبل به دست می‌آید.

ROAit-1: بازده داراییها که برابر با سود خالص تقسیم بر داراییهای ابتدای سال جاری است.

OPit-1: سود عملیاتی سال جاری تقسیم بر داراییهای ابتدای سال جاری است.

εit: جز خطا (که مقدار مثبت جزء خطا، بیش سرمایه گذاری را نشان میدهد و مقدار منفی جز خطا، کم سرمایه گذاری را نشان میدهد).

متغیرهای کنترلی

منابع نقدی^۱: بیانگر میزان نگهداری وجه نقد در شرکت است که از طریق تقسیم مجموع وجه نقد و سرمایه گذاری های کوتاه مدت بر کل دارایی ها محاسبه میشود. استدلال بر این است با افزایش منابع نقدی در شرکت میزان سیاست های سرمایه گذاری افزایش یابد.

دارایی های مشهود^۲: نسبت دارایی های ثابت بر کل دارایی ها؛ استدلال بر این است با افزایش دارایی های مشهود انتظارات مبنی بر افزایش سرمایه گذاری بیشتر شود.

اهرم مالی^۳: نسبت ارزش دفتری بدهی های بلند مدت به ارزش دفتری کل دارایی های شرکت. استدلال بر این است با افزایش بدهی شرکت میزان سرمایه گذاری و حساسیت جریان نقد سرمایه گذاری کاهش یابد.

بازده سهام^۴: تغییرات قیمتی سهم در طی دوره است و از نرم افزار رهاورد نوین استخراج می شود. استدلال بر این است در شرکت های دارای بازده سهام میزان سرمایه گذاری نسبت به سایر شرکتهای بیشتر بوده و منجر به خلق ثروت برای سهامداران شود.

سهم بازار شرکت^۵: نسبت فروش شرکت به فروش صنعت خاص شرکت. استدلال بر این است در شرکتهای دارای که اقدام بیشتر برای سرمایه گذاری می کنند و سیاست سرمایه گذاری بیشتری دارند میزان سهام بازار بیشتر بوده و قدرت بیشتری در بازار دارند.

عملکرد مالی^۶: از طریق تقسیم درآمدهای عملیاتی بر حقوق صاحبان سهام. استدلال بر این است در شرکتهای دارای عملکرد مالی میزان سرمایه گذاری نسبت به سایر شرکتهای بیشتر باشد.

یافته های پژوهش

یافته های توصیفی

به منظور شناخت بهتر جامعه مورد پژوهش و آشنایی بیشتر با متغیرهای پژوهش، قبل از تجزیه و تحلیل داده های آماری، لازم است این داده ها توصیف شوند. بنابراین پیش از آزمون فرضیه های پژوهش، آمار توصیفی متغیرهای مورد استفاده در پژوهش مورد بررسی قرار گرفت.

جدول (۱): آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

نام متغیر	مشاهدات	میانگین	انحراف استاندارد	کمترین	بیشترین
رویه های اجتناب از مالیات	۸۶۴	۰.۱۳۹	۰.۱۲۹	۰.۰۱	۰.۴۳

¹ CASH

² TANG

³ LEV

⁴ RET

⁵ Market Share

⁶ PM

۰.۹۰۷	-۰.۳۰۶	۰.۰۷۱	۰.۰۱۱	۸۶۴	قیمت‌گذاری انتقالی
۰.۹۸۹	-۰.۹۹۲	۰.۵۱۲	۰.۱۰۸	۸۶۴	تفاوت مالیات دفتری
-۰.۰۰۳	-۰.۸۴۵	۰.۰۹۷	-۰.۱۲۳	۸۶۴	کم سرمایه‌گذاری
۰.۸۲۱	۰.۰۰۲	۰.۰۹۵	۰.۰۷۳	۸۶۴	منابع نقدی
۰.۹۳۲	۰.۰۰۱	۰.۱۸۱	۰.۲۴۳	۸۶۴	دارایی‌های مشهود
۱.۳۲۶	۰.۰۱۲	۰.۲۱۸	۰.۵۴۱	۸۶۴	اهرم مالی
۲۴.۲۴۷	۰.۶۵۸	۲.۲۱۴	۱.۰۴۷	۸۶۴	بازده سهام
۰.۴۳۰	۰.۰۱۳	۰.۱۲۸	۰.۱۳۳	۸۶۴	سهام بازار شرکت
۱.۶۹۲	-۱.۷۰۴	۰.۳۴۸	۰.۳۳۸	۸۶۴	عملکرد مالی

منابع نقدی: بیشترین و کمترین مقدار این متغیر مثبت می باشد. مثبت بودن منابع نقدی به این معنی است که جریان ورودی پول به یک کسب و کار یا فرد بیشتر از جریان خروجی آن است. به عبارت دیگر، درآمدها از هزینه‌ها بیشتر هستند و این باعث افزایش دارایی‌های نقدی می‌شود. این وضعیت به معنای توانایی مالی برای پوشش هزینه‌ها، سرمایه‌گذاری و پس‌انداز است.

دارایی‌های مشهود: کمترین و بیشترین مقدار این متغیر مثبت می باشد. مثبت بودن دارایی‌های مشهود به این معنی است که ارزش دارایی‌های فیزیکی یک شرکت (مانند زمین، ساختمان، ماشین‌آلات و تجهیزات) بیشتر از بدهی‌های آن باشد. به عبارت دیگر، شرکت دارای دارایی‌های مشهود کافی برای پوشش تعهدات مالی خود است و از نظر مالی در وضعیت سالم و پایداری قرار دارد.

اهرم مالی: کمترین و بیشترین مقدار این متغیر مثبت می باشد. در امور مالی، اهرم مالی مثبت به وضعیتی اشاره دارد که در آن یک شرکت یا فرد از بدهی برای افزایش بازده سرمایه‌گذاری استفاده می‌کند. به عبارت دیگر، اگر بازده حاصل از دارایی‌های تأمین شده از طریق بدهی بیشتر از هزینه بدهی باشد، اهرم مالی مثبت است.

بازده سهام: کمترین و بیشترین مقدار این متغیر مثبت می باشد. مثبت بودن بازده سهام به این معنی است که ارزش سهام یک شرکت در یک دوره زمانی معین افزایش یافته است. این افزایش می‌تواند به دلایل مختلفی از جمله افزایش سودآوری شرکت، افزایش تقاضا برای سهام شرکت، یا بهبود شرایط اقتصادی کلی بازار رخ دهد. به عبارت دیگر، بازده مثبت سهام نشان می‌دهد که سرمایه‌گذاری در آن سهام سودآور بوده و ارزش سهام افزایش یافته است.

سهام بازار شرکت: کمترین و بیشترین مقدار این متغیر مثبت می باشد. مثبت بودن سهام بازار شرکت به این معنی است که شرکت در مقایسه با سایر رقبا، سهم بیشتری از بازار را در اختیار دارد. این موضوع معمولاً نشان‌دهنده عملکرد قوی شرکت و رضایت مشتریان از محصولات یا خدمات آن است. افزایش سهام بازار می‌تواند منجر به افزایش سودآوری، قدرت چانه‌زنی بیشتر با تأمین‌کنندگان و توزیع‌کنندگان، و همچنین افزایش ارزش شرکت شود.

عملکرد مالی: کمترین مقدار این متغیر منفی می باشد. عملکرد مالی به توانایی یک شرکت یا سازمان در تولید درآمد، مدیریت هزینه‌ها، و حفظ یا افزایش سودآوری در یک دوره زمانی مشخص اشاره دارد. این مفهوم نشان‌دهنده سلامت مالی و کارایی شرکت در استفاده از منابع برای دستیابی به اهداف مالی خود است. عملکرد مالی منفی بیانگر عدم سلامت مالی و عدم کارایی شرکت می باشد.

آزمون مانایی متغیرها

آزمون مانایی عمدتاً به منظور جلوگیری از رگرسیون‌های کاذب انجام می‌گیرد. برای جلوگیری از رگرسیون کاذب بایستی متغیرها مانا باشند. در غیر اینصورت بایستی از تفاضل متغیرها که معمولاً مانا هستند، استفاده نمود. مانایی یا نامانایی یک سری زمانی می‌تواند تأثیر جدی بر رفتار و خواص آن داشته باشد.

جدول (۲): آزمون مانایی (هادری) برای متغیرهای پژوهش

نام متغیر	آماره آزمون	سطح معناداری	نتیجه
رویه‌های اجتناب از مالیات	-۴.۵۱۱	۰.۰۰۰	مانا است
قیمت‌گذاری انتقالی	-۲۱.۲۳۰	۰.۰۰۰	مانا است
تفاوت مالیات دفتری	-۱۳.۱۶۱	۰.۰۰۰	مانا است
کم سرمایه گذاری	-۱۳.۷۳۲	۰.۰۰۰	مانا است
منابع نقدی	-۷.۴۱۴	۰.۰۰۰	مانا است
دارایی‌های مشهود	۱۱.۷۸۳	۱	مانا نیست
اهرم مالی	-۴.۲۱۰	۰.۰۰۰	مانا است
بازده سهام	-۱۴.۱۹۴	۰.۰۰۰	مانا است
سهام بازار شرکت	-۳.۵۲۱	۰.۰۰۰	مانا است
عملکرد مالی	-۵.۲۴۱	۰.۰۰۰	مانا است
آزمون هم جمع			
مدل	آماره	سطح معناداری	
مدل اول	-۴.۲۴۸	۰.۰۰۰	
مدل دوم	-۸.۶۴۵	۰.۰۰۰	
مدل سوم	-۴.۲۴۷	۰.۰۰۰	

سطح معناداری همه متغیرها (به جز دارایی‌های مشهود) کمتر از ۵ درصد بوده و بیانگر مانا بودن متغیرهاست. همچنین در بررسی مدل خطاها مشاهده میشود سطح معناداری هر چهار مدل کمتر از ۵ درصد است و بیانگر مانا بودن آزمون‌ها میباشد.

آزمون تشخیص توزیع نرمال

یکی از آزمون‌هایی که نرمال بودن متغیرهای مورد استفاده را مورد آزمون قرار می‌دهد آزمون جاک-برا است. اگر مقادیر محاسباتی آماره جاک-برا (J-B) از مقدار بحرانی جدول کای دو بزرگتر نباشد، نرمال بودن توزیع جملات پسماند رد نمی‌شود. اما زمانی که اندازه نمونه به میزان کافی بزرگ باشد و سایر فروض کلاسیک نیز برقرار باشند، انحراف از فرض نرمال بودن معمولاً بی‌اهمیت و پیامدهای آن ناچیز است.

جدول (۳): نتایج آزمون توزیع نرمال

نام متغیر	آماره آزمون	سطح معناداری	نتیجه
رویه‌های اجتناب از مالیات	۱۱.۲۰۷	۰.۰۰۰	توزیع نرمال ندارد
قیمت‌گذاری انتقالی	-۰.۴۵۹	۰.۶۷۷	توزیع نرمال دارد
تفاوت مالیات دفتری	۱۳.۶۳۹	۰.۰۰۰	توزیع نرمال ندارد
کم سرمایه گذاری	۴.۳۸۶	۰.۰۰۰	توزیع نرمال ندارد
منابع نقدی	۳.۰۱۱	۰.۰۰۱	توزیع نرمال ندارد

دارایی های مشهود	۱۳.۳۳۰	۰.۰۰۰	توزیع نرمال ندارد
اهرم مالی	۱۱.۳۴۱	۰.۰۰۰	توزیع نرمال ندارد
بازده سهام	۸.۴۲۱	۰.۰۰۰	توزیع نرمال ندارد
سهام بازار شرکت	۵.۶۳۲	۰.۰۰۰	توزیع نرمال ندارد
عملکرد مالی	۶.۵۶۳	۰.۰۰۰	توزیع نرمال ندارد
آزمون نرمالیتت خطا			
	آماره	سطح معناداری	
مدل اول	۱۱.۳۱۱	۰.۲۵۵	
مدل دوم	۱۰.۳۶۱	۰.۱۹۵	
مدل سوم	۱۱.۳۱۱	۰.۴۲۰	

طبق نتایج آزمون مشاهده می شود که سطح معناداری متغیرها (به جز قیمت گذاری انتقالی) کمتر از ۵ درصد می باشد لذا دارای توزیع نرمال نمی باشند. همچنین در بررسی مدل های خطا مشاهده میشود که سطح همه ی آزمون ها بیشتر از ۵ درصد بوده و دارای توزیع نرمال می باشند.

آزمون F لیمر (چاو) و آزمون هاسمن

گاهی اوقات داده هایی که ما با آن ها روبرو هستیم هم دربرگیرنده داده های سری زمانی و هم مقطعی می باشد. به چنین مجموعه ای از داده ها عموماً پانلی از داده ها یا پانل دیتا شناخته شده است.

جدول (۴): نتایج آزمون اف لیمر (چاو)

نام مدل	آماره آزمون	سطح معناداری	نتیجه
مدل اول	۶.۲۸	۰.۰۰۰	داده های تابلویی
مدل دوم	۰.۲۴	۱	داده های تلفیقی
مدل سوم	۶.۲۸	۰.۰۰۰	داده های تابلویی

چون سطح معناداری آزمون اف لیمر در مدل هاس اول و سوم مدل کمتر از ۵ درصد است، از این رو رویکرد داده های تابلویی (پانل دیتا) در مقابل رویکرد داده های تلفیقی (پول) مورد پذیرش قرار می گیرند. این قضیه در مدل های دوم برعکس میباشد.

جدول (۵): نتایج آزمون هاسمن

نام مدل	آماره آزمون	سطح معناداری	نتیجه
مدل اول	۱۳.۵۰	۰.۰۳۵	اثرات تصادفی
مدل دوم	نیاز به انجام آزمون هاسمن نمیباشد		
مدل سوم	۳۷.۶۷	۰.۰۰۰	اثرات تصادفی

چون سطح معناداری در دو مدل اول و سوم کمتر از ۵ درصد است، از این رو رویکرد اثرات تصادفی عرض از مبدا در مقابل رویکرد اثرات ثابت مورد پذیرش قرار می گیرند.

ناهمسانی واریانس در مقادیر خطا

در ترکیب داده های مقطعی و سری زمانی، تا حد زیادی مشکلات مربوط به ناهمسانی واریانس و خود همبستگی سریالی را رفع می کند. به هر حال، زمانی که داده های پژوهش از نوع ترکیبی است و قصد بررسی فروض کلاسیک وجود داشته باشد، از بین فروض مذکور صرفاً فرض های ناهمسانی واریانس و خود همبستگی سریالی مورد تایید قرار می گیرد.

جدول (۶): نتایج آزمون ناهمسانی واریانس (برپوش - پاگان - گودفری)

نتیجه	سطح معناداری	آماره آزمون	مدل های پژوهش
وجود ناهمسانی واریانس	۰.۰۰۰	۱.۶۰۸	مدل اول
عدم وجود ناهمسانی واریانس	۱	۸۳.۱۵	مدل دوم
وجود ناهمسانی واریانس	۰.۰۰۰	۱.۷۰۸	مدل سوم

سطح معنی داری آزمون در مدل های اول و سوم کمتر از ۵ درصد می باشد و بیانگر وجود ناهمسانی واریانس در جملات اخلاقی می باشد. لازم به توضیح است که این مشکل در تخمین نهایی مدل ها رفع گردیده (با روش وزن دهی به داده ها از طریق دستور gls) است.

خود همبستگی مقادیر خطا

در مطالعات اقتصادسنجی که بر مبنای سری های زمانی قرار دارند، فرض عدم خود همبستگی سریالی بین جملات پسماند که از فروض مهم مدل کلاسیک است، اغلب نقض می شوند، بنابراین لازم می باشد که قبل از تفسیر نتایج حاصل، به بررسی پدیده خود همبستگی سریالی بین جملات پسماند پرداخته شود؛ زیرا در صورت وجود خودهمبستگی سریالی بین اجزاء اخلاقی، تخمین زن های OLS دیگر در بین تمام تخمین زن ها بدون تورش، کارا نیستند یعنی دارای حداقل واریانس نمی باشند و در نتیجه استنباط آماری، قابل اعتماد نخواهد بود این مشکل بیشتر در داده های سری زمانی دیده می شود.

جدول (۷): نتایج آزمون خودهمبستگی سریالی (برپوش - گودفری)

نتیجه	سطح معناداری	آماره آزمون	مدل های پژوهش
وجود خودهمبستگی سریالی	۰.۰۰۰	۴۲.۸۹۱	مدل اول
وجود خودهمبستگی سریالی	۰.۰۰۰	۱۸.۸۹۸	مدل دوم
وجود خودهمبستگی سریالی	۰.۰۰۰	۴۳.۰۷۸	مدل سوم

سطح معناداری آزمون در هر سه مدل کمتر از ۵ درصد می باشد و بیانگر وجود خودهمبستگی سریالی است. که با استفاده از دستور AR(1) که همان خودرگرسیون مرتبه اول می باشد که در نرم افزار، این مشکل رفع شده است.

فرضیه اول

قیمت گذاری انتقالی بر رویه های اجتناب از مالیات تاثیر دارد.

جدول (۸): تخمین نهایی مدل رگرسیونی اول

متغیرها	ضرایب	انحراف استاندارد ضرایب	آماره t	سطح معناداری
قیمت گذاری انتقالی	۰.۰۴۳	۰.۰۰۸	۵.۱۲۳	۰.۰۰۰
منابع نقدی	۰.۰۳۳	۰.۰۲۲	۱.۴۸۲	۰.۱۳۸
دارایی های مشهود	۰.۵۵۱	۰.۰۸۵	۶.۴۷۲	۰.۰۰۰
اهرم مالی	-۰.۱۰۹	۰.۰۱۹	-۵.۴۶۷	۰.۰۰۰
بازده سهام	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰	-۱.۴۴۳	۰.۱۴۹
سهام بازار شرکت	۰.۰۲۴	۰.۰۰۱	۱۲.۸۱۸	۰.۰۰۰
عملکرد مالی	۰.۰۰۱	۰.۰۰۱	۱.۲۷۶	۰.۲۵۹
عرض از مبدا	۰.۴۷۵	۰.۰۲۲	۲۰.۹۹۷	۰.۰۰۰
سایر آماره های اطلاعاتی				
ضریب تعیین تعدیل شده	۶۳ درصد	دوربین واتسون		۱.۸۸
آماره فیشر	۱۰.۸۱۳	سطح معناداری آماره فیشر		۰.۰۰۰

مشاهده می شود که متغیر قیمت گذاری انتقالی دارای ضریب مثبت و سطح معناداری کمتر از ۵ درصد می باشد از این رو می توان گفت که قیمت گذاری انتقالی بر رویه های اجتناب از مالیات تاثیر مستقیم دارد.

فرضیه دوم

تفاوت مالیات دفتری بر رویه های اجتناب از مالیات تاثیر دارد.

جدول (۹): تخمین نهایی مدل رگرسیونی دوم

متغیرها	ضرایب	انحراف استاندارد ضرایب	آماره t	سطح معناداری
تفاوت مالیات دفتری	۰.۳۰۶	۰.۰۲۸	۱۰.۸۰۷	۰.۰۰۰
منابع نقدی	۰.۱۴۷	۰.۰۵۵	۲.۶۳۰	۰.۰۰۸
دارایی های مشهود	-۰.۲۱۷	۰.۰۳۲	-۶.۷۶۹	۰.۰۰۰
اهرم مالی	۰.۰۷۴	۰.۰۳۴	۲.۱۴۸	۰.۰۳۲
بازده سهام	-۰.۰۰۳	۰.۰۰۱	-۲.۲۴۴	۰.۰۲۵
سهام بازار شرکت	-۰.۰۵۹	۰.۰۱۸	-۳.۲۶۴	۰.۰۰۱
عملکرد مالی	-۰.۰۰۱	۰.۰۰۱	-۰.۷۲۴	۰.۴۶۹
عرض از مبدا	۰.۲۲۳	۰.۰۱۸	۱۲.۱۸۳	۰.۰۰۰
سایر آماره های اطلاعاتی				
ضریب تعیین تعدیل شده	۶۱ درصد	دوربین واتسون		۱.۸۴
آماره فیش	۱۰.۰۹	سطح معناداری آماره فیش		۰.۰۰۰

مشاهده می شود که متغیر تفاوت مالیات دفتری دارای ضریب مثبت و سطح معناداری کمتر از ۵ درصد می باشد از این رو می توان گفت که تفاوت مالیات دفتری بر رویه های اجتناب از مالیات تاثیر دارد.

فرضیه سوم

کم سرمایه گذاری بر رویه های اجتناب از مالیات تاثیر دارد.

جدول (۱۰): تخمین نهایی مدل رگرسیونی سوم

متغیرها	ضرایب	انحراف استاندارد ضرایب	آماره t	سطح معناداری
کم سرمایه گذاری	۰.۱۳۴	۰.۰۱۳	۹.۷۸۹	۰.۰۰۰
منابع نقدی	۰.۰۴۸	۰.۰۲۴	۱.۹۴۴	۰.۰۵۲
دارایی های مشهود	۰.۵۹۱	۰.۰۲۸	۲۰.۴۰۵	۰.۰۰۰
اهرم مالی	-۰.۰۳۱	۰.۰۱۷	-۱.۸۵۰	۰.۰۶۴
بازده سهام	-۰.۰۰۰	۰.۰۰۰	-۰.۳۴۰	۰.۷۳۳
سهام بازار شرکت	-۰.۰۰۰	۰.۰۰۹	-۰.۹۲۱	۰.۳۵۶
عملکرد مالی	۰.۰۰۱	۰.۰۰۰	۳.۱۱۶	۰.۰۰۱
عرض از مبدا	-۰.۰۹۲	۰.۰۱۶	-۵.۵۴۶	۰.۰۰۰
سایر آماره های اطلاعاتی				
ضریب تعیین تعدیل شده	۶۱ درصد	دوربین واتسون		۱.۹۷
آماره فیش	۹.۸۰۵	سطح معناداری آماره فیش		۰.۰۰۰

مشاهده می شود که کم سرمایه گذاری دارای سطح معناداری کمتر از ۵ درصد می باشد از این رو می توان گفت که کم سرمایه گذاری بر رویه های اجتناب از مالیات تاثیر مستقیم دارد.

نتیجه گیری و پیشنهادات

نتایج پژوهش نشان داد که قیمت‌گذاری انتقالی، تفاوت مالیات دفتری و کم‌سرمایه‌گذاری تأثیر مستقیم و معناداری بر رویه‌های اجتناب از مالیات دارند. این یافته‌ها نشان می‌دهد که عوامل مالی و تصمیمات مدیریتی می‌توانند نقش مهمی در شکل‌گیری رفتارهای اجتناب از مالیات در شرکت‌ها ایفا کنند. یافته‌های این پژوهش با برخی مطالعات پیشین نیز همسو است. به‌عنوان نمونه، اسکندری (۱۴۰۲)، نشان داد که اجتناب از مالیات تأثیر منفی و معناداری بر ارزش وجه نقد مازاد شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران دارد. همچنین، نتایج مطالعات بین‌المللی مانند کونگ و جی (۲۰۲۴)، و بای و وو (۲۰۲۴)، بیانگر آن است که سیاست‌ها و اصلاحات مالیاتی می‌توانند بر رفتار سرمایه‌گذاری شرکت‌ها، کارایی تخصیص منابع و نقدینگی آن‌ها تأثیرگذار باشند.

بر اساس نتایج پژوهش، پیشنهاد می‌شود نهادهای قانون‌گذار و سیاست‌گذاران مالیاتی با تدوین و اصلاح قوانین، شفافیت افشای اطلاعات مالیاتی شرکت‌ها را افزایش داده و مقرراتی را که امکان فرار یا اجتناب از مالیات را فراهم می‌کنند مورد بازنگری قرار دهند. همچنین ممیزان مالیاتی در بررسی عدم پرداخت مالیات، شرایط مالی و محدودیت‌های درون‌سازمانی شرکت‌ها را نیز مدنظر قرار دهند.

از سوی دیگر، مدیران شرکت‌ها باید با مدیریت مناسب جریان‌های نقدی و اتخاذ تصمیمات محتاطانه در خصوص تقسیم سود و سرمایه‌گذاری، از ایجاد فشارهای مالی و مشکلات مالیاتی جلوگیری کنند. همچنین بانک‌ها و مؤسسات مالی در اعطای تسهیلات به شرکت‌ها، وضعیت مالی آن‌ها را به‌گونه‌ای ارزیابی کنند که شرکت‌ها توانایی ایفای تعهدات مالیاتی خود را داشته باشند.

در نهایت، سهامداران و سرمایه‌گذاران لازم است هنگام سرمایه‌گذاری در شرکت‌ها به احتمال وجود رفتارهای اجتناب از مالیات یا دستکاری صورت‌های مالی توجه داشته باشند؛ زیرا هرچند چنین اقداماتی ممکن است در کوتاه‌مدت مزایایی ایجاد کند، اما در بلندمدت می‌تواند هزینه‌ها و ریسک‌های قابل‌توجهی برای شرکت و سهامداران به همراه داشته باشد.

منابع

- ✓ اسکندری، علیرضا، (۱۴۰۲)، بررسی تأثیر اجتناب از مالیات شرکت‌ها بر ارزش وجه نقد مازاد در بازار سرمایه ایران، چشم انداز حسابداری و مدیریت، دوره ۶، شماره ۷۹، صص ۱۵۸-۱۷۲.
- ✓ ایزدخواستی، حجت، عرب مازار، عباس، خواجه، علیرضا، (۱۳۹۸)، تحلیل اثرات اصلاح مالیات‌های زیست محیطی و ساختار مخارج دولت بر رشد اقتصادی و رفاه: رویکرد الگوی تعادل عمومی، تحقیقات اقتصادی، شماره ۱۲۹، صص ۸۲۱-۸۴۶.
- ✓ بیک جانی، سارا، دیده خانی، حسین، (۱۴۰۲)، بهینه‌سازی پرتفوی سرمایه‌گذاری مبتنی بر ریسک و تأثیر کارایی سرمایه‌گذاری بر تصمیمات سرمایه‌گذاری توسط سرمایه‌گذاران، کنفرانس ملی مدیریت و تجارت الکترونیک مجموعه مقالات سومین کنفرانس ملی مدیریت و تجارت الکترونیک رتبه ملی، صص ۲۷۸-۲۸۵.
- ✓ خاکپور طهرانی، مریم، نشاطی، حسن، مسکنی، مصطفی، (۱۴۰۲)، بررسی تأثیر انعطاف‌پذیری مالی و تصمیمات سرمایه‌گذاری بر توان سود سهام در شرکت‌ها، رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری، شماره ۸۹، صص ۶۱-۷۸.
- ✓ شمس، امیر، (۱۴۰۱)، تأثیر تصمیمات سرمایه‌گذاری و مدیریت مالیات بر نقدشوندگی سهام، تحلیل بازار سرمایه، شماره ۵، صص ۱۲۰-۱۵۰.

- ✓ شیرویه پور، شهریار، بیات، روح اله، معافی، علی، (۱۴۰۲)، تحلیل تأثیر سوگیری‌های ابتکاری بر تصمیمات سرمایه‌گذاری و کارایی بازار برای خطمشی گذاری در آینده، مهندسی مالی و مدیریت اوراق بهادار، شماره ۵۴، صص ۱۶۰-۱۸۱.
- ✓ فخار، مرجان، فاضلی، نقی، فغانی ماکرانی، خسرو، (۱۴۰۲)، بررسی تاثیر عوامل موثر بر اجتناب مالیاتی و ارائه مدل بهینه پیشگیری از اجتناب مالیاتی، تحقیقات حسابداری و حسابرسی، شماره ۵۹، صص ۶۳-۸۶.
- ✓ محمدی، محمد، خالقی محمدی، شهره، (۱۴۰۲)، نقش ساختار مالکیت در تعدیل رابطه بین اجتناب مالیاتی، افشای مسئولیت اجتماعی شرکت و ارزش شرکت. چشم انداز حسابداری و مدیریت، دوره ۶، شماره ۸۴، صص ۱۴۱-۱۶۶.
- ✓ Arianpoor, A. and Mohammadbeikzade, N. (2023), "Stock liquidity, future investment and future investment efficiency in an emerging economy: investigating the moderator role of financial constraints", *Journal of Islamic Accounting and Business Research*, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print.
- ✓ Azlia, R. Y. (2023). The Effect of Liquidity, Profitability and Thin Capitalization on Tax Avoidance. *JHIP - Jurnal Ilmiah Ilmu Pendidikan*, 6(8), 5974–5981.
- ✓ Bai, Y. and Wu, M. (2024), "Tax reform and investment efficiency: evidence from China's replacement of business tax with VAT", *International Journal of Emerging Markets*, Vol. 19 No. 3, pp. 775-797.
- ✓ Bondia, R., Biswal, P.C. and Panda, A. (2019), "The unspoken facets of buying by individual investors in Indian stock market", *Review of Behavioral Finance*, Vol. 11 No. 3, pp. 324-351.
- ✓ Dewi, R., Kusumawati, N., Afiah, E. T., Nurizki, A. T., & Bina Bangsa, U. (2023). The Effect of Thin Capitalization and Transfer Pricing on Tax Avoidance with the Utilization of Tax Heavens Country as a Moderating Variable. *Jurnal Revenue Jurnal Akuntansi*, 4(1), 342–353.
- ✓ Hasibuan, R., & Gultom, C. C. C. C. (2021). The Effect of Transfer Pricing Practices on the Utilization of Tax Avoidance Opportunities in Coal Companies Listed on the Indonesia Stock Exchange in 2016- 2019. *Jurnal Tekesnos*, 3(2), 88–96.
- ✓ Hidayat, M., & Mulda, R. (2019). The Effect of Book Tax Gap and Foreign Ownership on Tax Avoidance and Analysis of Government Policies Related to Tax Avoidance. *Jurnal Dimensi*, 8(3), 404–418.
- ✓ Jati, D. P., & Murwaningsari, E. (2020). The Relation of Book Tax Difference to Tax Avoidance with Earnings Management as a Moderating Variable. *Jurnal Riset Akuntansi & Perpajakan (JRAP)*, 7(02), 203–218.
- ✓ Jumailah, V. (2020). The Effect of Thin Capitalization and Accounting Conservatism on Tax Avoidance with Institutional Ownership as a Moderating Variable. *Management & Accounting Expose*, 3(1), 13–21.
- ✓ Kong Dongmin, Ji Mianmian (2024). Individual investors' dividend tax reform and investment efficiency. Volume 89, Part A, January 2024, Pages 1102-1119.
- ✓ Kurniawati, D., & Mukti, A. H. (2023). Effect of Thin Capitalization and Capital Intensity on Tax Avoidance With Institutional Ownership Moderating Variable. *Governors*, 02(01).
- ✓ Monica, R., & Sari, D. (2024). Identifying the Role of Book Tax Gap, Executive Character, and Foreign Ownership on Tax Avoidance in Manufacturing Companies Listed in Indonesia Stock Exchange in 2017-2021. *JASa (Jurnal Akuntansi, Audit Dan Sistem Informasi Akuntansi)*, 8 (1), 53–63.
- ✓ Mulyana, Y., Mulyati, S., Umiyati, I., & Sutaatmadja, S. (2020). The Effect of Independent Commissioners, Fiscal Loss Compensation and Asset Growth on Tax Avoidance. *Jurnal SIKAP (Sistem Informasi, Keuangan, Auditing Dan Perpajakan)*, 4(2), 160–172.

- ✓ Olivia, I., & Dwimulyani, S. (2019). The Effect of Thin Capitalization and Profitability on Tax Avoidance with Institutional Ownership as a Moderating Variable. *Prosiding Seminar Nasional Pakaro*.
- ✓ Putri, N., & Mayangsari, S. (2023). The Effect of Related Party Transaction, Thin Capitalization, Intangible Assets, and Fiscal Loss Compensation on Tax Avoidance. *Jurnal Ekonomi Trisakti*, 3(2), 3231– 3242.
- ✓ Putri, N., & Mulyani, S. D. (2020). The Effect of Transfer Pricing and Foreign Ownership on Tax Avoidance Practices with Corporate Social Responsibility (CSR) Disclosure as a Moderating Variable. *Prosiding Seminar Nasional Pakar*, 2(2), 241–249.
- ✓ Raudhah, L. A., & Saleh, M. (2018). The Effect of Liquidity, Affiliated Companies, Revenue Growth, and Earnings Management on Book Tax Gap in Non-Financial Companies Listed on the IDX in 2011-2015. *Jurnal Ilmiah Mahasiswa Ekonomi Akuntansi (JIMEKA)*, 3(4).
- ✓ Sterling, F., & Christina, S. (2021). The Effect of Financial Ratios, Company Size, and Company Age on Tax Avoidance. *EJurnal Akuntansi TSM*, 1(3), 207–220.
- ✓ Utami, M. F., & Irawan, F. (2022). The Effect of Thin Capitalization and Transfer Pricing Aggressiveness on Tax Avoidance with Financial Constraints as a Moderating Variable. *Owner*, 6(1), 386–399.
- ✓ Wardani, D. M. K., & Nugrahanto, A. (2022). The Effect of Book-Tax Differences, Accruals, and Operating Cash Flow on Tax Avoidance Attempts. *JURNAL PAJAK INDONESIA (Indonesian Tax Review)*, 6 (1), 159–182.
- ✓ Xi Cheng & Zhang Mengwei (2021) Corporate Social Responsibility, Tax Avoidance and Macroeconomic Uncertainty. *ICEEG '21: Proceedings of the 5th International Conference on E-Commerce, E-Business and E-Government* April 2021 Pages 105–111.